

Verdringt de Slechtvalk *Falco peregrinus* de Boomvalk *F. subbuteo*?

Henrik de Nie

In 'Mijn roofvogels' citeert Rob Bijlsma de Groninger Peter de Boer die constateert dat boomvalknesten in elektriciteitsmasten in NO-Groningen geleidelijk verdwijnen en Slechtvalken daarvoor in de plaats gaan broeden (Bijlsma 2012). Her en der hoor ik meer verhalen dat de toename van de Slechtvalk ten koste zou gaan van de Boomvalk als broedvogel.

Sinds 2008 bestudeer ik Boomvalken in het Binnenveld, het zuidelijke deel van de Gelderse Vallei in de gemeenten Ede en Wageningen. Gedurende de periode 2008 tot en met 2013 deed ik in totaal meer dan 500 uur waarnemingen in de buurt van de broedplaatsen (of verwachte broedplaatsen) van Boomvalken, verspreid over 250 dagen. Op die manier volgde ik 11 paar Boomvalken die met succes jongen grootbrachten. De hele periode waren in hetzelfde gebied regelmatig Slechtvalken te zien, maar ik heb geen enkele confrontatie tussen deze twee soorten valken waargenomen. Prat gaan op alleen maar je vrij passieve waarnemingsinspanning die qua vraagstelling meer gericht was op het gedrag van de Boomvalken, is mogelijk niet het sterkste bewijs dat er niets aan de hand is. Toen in 2014 binnen het zoekgebied van de broedende Boomvalken een Slechtvalk bleek te broeden, opperde Rob Bijlsma om gericht te gaan letten op confrontaties tussen Boomvalken en andere roofvogels.

Observaties in 2014

In 2014 besteedde ik 24 uren (op 15 dagen) louter bij het nest van de Slechtvalk en nog eens 109 uren bij twee nesten van Boomvalken. Zoals altijd maak ik notities over het gedrag in relatie tot de tijd, op de minuut en soms seconde nauwkeurig, in de buurt van de boomvalknesten of de verblijfplaats van uitgevlogen boomvalkjongen.

Ik noteerde in totaal 25 keer een confrontatie tussen een Boomvalk en een andere roofvogel, waarvan twee keer met een Slechtvalk. Beide laatste observaties waren gebrekkig (vandaar het vraagteken in Tabel 1), want ver weg of niet helemaal duidelijk. Daarnaast nam ik zeker 16 keer roofvogels waar die zich in de buurt van de Boomvalken ophielden, zonder dat dit leidde tot een confrontatie.

Zo zag ik vier keer dat een Buizerd uit de buurt van een boomvalknest werd verjaagd, maar ook een keer een Buizerd die zich langdurig ophield in een rij eiken op 170 meter afstand van de elektriciteitsmast waarin het boomvalknest zat. Hetzelfde patroon zag ik met Sperwers. Negen keer werd een Sperwer weggejaagd, maar vier keer zag ik een Sperwer binnen een straal van 100 tot 200 meter van het boomvalknest ongestoord jagen. Torenvalken waren nog vaker in de buurt van een boomvalknest en werden soms niet en soms wel verjaagd. Al deze confrontaties hadden een weinig spectaculair

karakter. Het leek meer op pesterijen, vergelijkbaar met de acties van de Russische luchtmacht in het NAVO luchtruim.

Tabel 1. Aantal malen dat Boomvalken samen met andere roofvogels werden gezien, resulterend in wel of geen interactie, gebaseerd op waarnemingen in Binnenveld in de zomer van 2014. *Number of close encounters of Hobbies with other raptor species, resulting in interaction or not, based on field observations in Binnenveld in summer 2014.*

Soort <i>Species</i>	Confrontatie <i>Confrontation</i>	Geen confrontatie <i>No confrontation</i>
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	4	1
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	9	4
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	10	9
Slechtvalk <i>F. peregrinus</i>	2?	2

De confrontaties met een Slechtvalk hadden hetzelfde karakter, maar deze gingen nogal snel en ik kon ze niet goed zien. Een keer zag ik een boomvalkvrouwetje snel en gericht ver wegvliegen en op grote afstand in gevecht gaan met een grotere valk. Een tweede geval betrof een jonge Boomvalk die mogelijk van zijn zitplaats in een elektriciteitsmast werd verjaagd. Helaas nam ik dit indirect waar. Op het moment zelf kon ik de mast namelijk niet zien; ik wist dat er een jonge Boomvalk in zat en toen ik korte tijd later ging kijken zat er een Slechtvalk. Geen confrontaties met een spectaculair karakter dus, maar gelijkend op die met andere roofvogels. Daarnaast zag ik twee keer hoe een Slechtvalk (net als bij Sperwer en Buizerd) ongehinderd op 100 tot 200 m langs een boomvalknest vloog.

Foto 1. Mannetje Boomvalk met prooi, Wageningse Binnenveld, 23 augustus 2014 (Foto: Peter Pfeiffer). *Male Hobby with prey, Binnenveld, 23 August 2014.*

Verder heb ik bijgehouden hoe vaak ik Slechtvalken kon zien als ik primair achter de Boomvalken aan zat: dat wil zeggen dat ik in de buurt van een bewoond nest stond of bij de verblijfplaats van jonge uitgevlogen Boomvalken, meestal op een afstand tussen de 150 en 250 meter. Dat was op 15 verschillende dagen het geval (van de 55 dagen dat ik exclusief naar Boomvalken keek). In die gevallen had ik (meestal via telescoop) zowel zichtcontact met Boomvalken als met een Slechtvalk. Of de roofvogels in zo'n geval elkaar zagen, kon ik niet beoordelen. De afstand tussen de roofvogels was dan al gauw 700 tot 1100 meter. Gezien het uitstekende gezichtsvermogen en de hoogte waarop de vogels zich bevonden, neem ik aan dat ze elkaar in de smiezen hadden.

Conclusie en discussie

Ik noteerde in totaal 25 confrontaties tussen Boomvalken en andere roofvogels waarvan twee met Slechtvalken. Dat speelde zich af in een gebied waar een Slechtvalk met succes broedde en waar Slechtvalken zich vaak ophielden binnen het activiteitengebied van twee paar Boomvalken. De spaarzame (vier, waarvan 2 duidelijk) confrontaties tussen Boomvalken en Slechtvalken hadden hetzelfde karakter als de confrontaties met andere roofvogels die broedden binnen het gebied: relatief onbeduidende onderlinge pesterijen. En verder: dat ze elkaar met rust lieten als ze op grote afstand van elkaar in elektriciteitsmasten zaten. Niets wees op voortdurende acties gericht op het verdrijven van de Boomvalk uit het leefgebied van een Slechtvalk.

Foto 2. Slechtvalkmantetje met uitgevlogen jong, Wageningse Binnenveld, 24 juni 2014 (Foto: Henrik de Nie). *Male Peregrine with fledgling, Binnenveld, 24 June 2014.*

De vraag blijft of verdringing of verdrijving gepaard gaan met langdurige, en daarvoor met enige inspanning waarneembare, acties. Een eenmalige actie, bijvoorbeeld predatie van bijna uitgevlogen jongen van het nest, is op deze wijze niet (of met een veel kleinere kans) waarneembaar. Van de Havik wordt verondersteld dat hij op die

manier de oorzaak is van het verdwijnen van de Boomvalk uit veel bosgebieden. In 2014 zag ik geen enkele confrontatie tussen Boomvalken en Haviken; in eerdere jaren waren confrontaties zeldzaam maar wel leerzaam in dit verband. Zo verdween op 22 augustus 2014 plotseling een bijna uitgevlogen jong, mogelijk door predatie. Een jaar eerder, op 12 augustus 2013, observeerde ik ongebruikelijk luidruchtig alarmerende Boomvalken bij hun nest met drie jongen van ongeveer 31 dagen oud (de Nie 2014). Het speelde zich af tussen 14:50 en 16:14 uur. De actie begon met 10 minuten achtereen alarmeren en duikvluchten, dan een pauze van 38 minuten waarbij ik in de laatste minuut plotseling een Havik zag wegvliegen, waarop het alarmeren weer begon en tien minuten aanhield waarbij met duikvluchten op de vermoedelijke verblijfplaats van de Havik. Daarna was het negen minuten stil waarna het alarmeren weer begon en 17 minuten aanhield. De Havik bleef voor mij onzichtbaar, mogelijk was de vogel na die tijd stiekem weggevloden. Hier was ik dus toevallig getuige van een uitgebreide verjaagactie, maar het had anders kunnen verlopen.

Het lijkt me overigens onwaarschijnlijk dat een Slechtvalk het op vergelijkbare wijze gemunt zou hebben op bijvoorbeeld pas uitgevlogen jonge Boomvalken. Dat de Slechtvalk louter door zijn aanwezigheid als broedvogel de Boomvalk geleidelijk zou verdringen door concurrentie om nesten, lijkt me echter onwaarschijnlijk. Als de Boomvalk eind april in het broedgebied arriveert, heeft de Slechtvalk al jongen. Als concurrentie om nesten een factor is, houdt dit in dat er voor de Boomvalk geen geschikte nestelgelegenheid meer is. Mijn indruk is dat Boomvalken vaak nesten uitkiezen die in hetzelfde jaar door Zwarte Kraaien *Corvus corone* zijn gemaakt en dat aan zulke nesten geen gebrek is.

Als wordt geconstateerd dat de Boomvalk geleidelijk verdwijnt uit het open agrarische landschap (wat helaas wel eens het geval kan zijn), moet niet onmiddellijk naar de toenemende Slechtvalk als oorzaak worden gewezen. Beter is het zorgvuldig naar andere veranderingen in het landschap te kijken, zoals bijvoorbeeld de beschikbaarheid van akkervogels (Boerenzwaluw, Graspieper, Kneu, Spreeuw, Ringmus) en grote insecten.

Summary

Nie H. de. 2015. Peregrine Falcon *Falco peregrinus* and Hobby *F. subbuteo*: interference competition? De Takkeling 23: 245-249.

In farmland in the central Netherlands, interactions between local breeding Hobbies and other raptors were registered during 24 h of observations at the nest of a Peregrine and 109 h at two nests of Hobbies in 2014. Hobbies were recorded to attack several raptor species when near the nest, i.e. Buzzards *Buteo buteo* (4x), Sparrowhawk *Accipiter nisus* (9), Kestrel *Falco tinnunculus* (10x) en Peregrine (two possible cases). When these species passed at distance of >100-200 m, attacks were not recorded (1x Buzzard, 4x Sparrowhawk), 9x Kestrel, 2x Peregrine). No evidence was obtained that the presence of Peregrines interfered with the presence and breeding success of Hobbies in an area where both species were breeding.

Literatuur

Bijlsma R. 2012. Masten. *In: Mijn roofvogels: 179-183. Atlas/Contact, Amsterdam.*

Nie H. de. 2014. Terugplaatsing en adoptie bij een boomvalkpaar *Falco subbuteo*. *De Takkeling* 22: 133-147.

Adres: Hazekamp 4A, 6707 HG Wageningen, hwdenie@planet.nl

Een valk, getekend door Merel Verheul (9 jaar). *Falcon, as seen from the viewpoint of 9-year old Merel Verheul.*